

STRUCTUUR EN ORGANISATIE VAN HET ONDERWIJSSYSTEEM

1. ONDERWIJSNIVEAUS EN -VORMEN

1.1 Het basisonderwijs

1.1.1 Structuur en organisatie

Het basisonderwijs omvat het kleuteronderwijs en het lager onderwijs.

In een basisschool wordt er zowel kleuter- als lager onderwijs ingericht. In een autonome kleuterschool wordt alleen kleuteronderwijs ingericht, in een autonome lagere school enkel lager onderwijs.

Om een vloeiende overgang te realiseren, moeten nieuwe scholen voor gewoon onderwijs sinds 1 september 2003 zowel kleuter- als lager onderwijs inrichten.

Sinds 1 september 2003 bestaat ook de figuur van de **scholengemeenschap**. Deze bestond al langer voor het secundair onderwijs. Een scholengemeenschap is een verzameling van verschillende scholen van eenzelfde onderwijsniveau (basis- of secundair onderwijs) die samenwerken op diverse vlakken (logistiek, studieaanbod, ...). Dat kunnen scholen zijn met eenzelfde of met een verschillend schoolbestuur en ze behoren tot eenzelfde of een verschillend onderwijsnet.

Er is gewoon en buitengewoon basisonderwijs.

Het kleuteronderwijs is toegankelijk voor kinderen van 2,5 tot 6 jaar. Tot en met 2019-2020 was een kind leerplichtig vanaf de leeftijd van zes jaar. Vanaf het schooljaar 2020-2021 start de leerplicht op de leeftijd van 5 jaar en behoort het eerst jaar leerplichtonderwijs tot het kleuteronderwijs.

In het **gewoon kleuteronderwijs** kunnen kinderen tussen 2,5 en 3 jaar op zeven momenten starten: op de eerste schooldag na elke vakantieperiode en op de eerste schooldag van februari. Vanaf 3 jaar kan een kleuter op elk moment van het schooljaar instappen. Voor het **buitengewoon kleuteronderwijs** gelden geen instapdagen.

In het gewoon onderwijs kan de overgang van kleuter- naar lager onderwijs een jaar uitgesteld worden. In het buitengewoon kleuteronderwijs kan dit twee jaar.

Om toegelaten te worden tot het gewoon lager onderwijs moeten leerlingen die op zes jaar wensen in te stappen 290 halve dagen aanwezig zijn geweest in het Nederlandstalig erkend kleuteronderwijs. Leerlingen die op zes jaar willen instappen en die minder dan 290 halve dagen aanwezig zijn geweest in het Nederlandstalig erkend kleuteronderwijs of vijfjarigen die willen instappen en die het jaar ervoor naar het Nederlandstalig erkend kleuteronderwijs gingen, hebben een gunstig advies nodig van de klassenraad kleuteronderwijs of bij negatief advies, een gunstige beslissing van de klassenraad lager onderwijs. Leerlingen van vijf jaar of zes jaar die willen instappen in het lager onderwijs maar die het jaar ervoor geen kleuteronderwijs in een Nederlandstalige erkende school hebben gevolgd, hebben een gunstige beslissing van de klassenraad lager onderwijs nodig om te kunnen instappen.

Het **gewoon lager onderwijs** is bedoeld voor kinderen van 6 tot 12 jaar en omvat meestal zes aaneensluitende leerjaren. Een kind start meestal met het lager onderwijs wanneer het 6 jaar is.

Het **buitengewoon basisonderwijs** is bedoeld voor kinderen die tijdelijk of permanent specifieke hulp nodig hebben. Dit kan omwille van een beperking of specifieke onderwijsbehoeften. Het gaat om leerlingen voor wie de aanpassingen die nodig zijn om de leerling binnen de context van het gemeenschappelijk curriculum te blijven meenemen, door de school voor gewoon onderwijs als onvoldoende of onredelijk worden beoordeeld. Het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) kan voor die leerlingen een verslag opmaken. Met dat verslag kunnen de ouders de gewone school vragen om hun kind studievoortgang te laten maken op basis van een individueel aangepast curriculum. Van de school voor gewoon onderwijs wordt dan verwacht dat ze redelijke aanpassingen doen om dat individueel aangepast curriculum aan te bieden. Als die aanpassingen als onredelijk beoordeeld worden of als de ouders ervoor kiezen, kan het kind op basis van het verslag van het CLB ingeschreven worden in een school voor buitengewoon onderwijs.

Er zijn acht types in het buitengewoon basisonderwijs, aangepast aan de opvoedings- en onderwijsbehoeften van een bepaalde groep kinderen:

- type basisaanbod: kinderen voor wie de onderwijsbehoeften dermate zijn en aantoonbaar blijkt dat de aanpassingen, waaronder remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen, ofwel disproportioneel, ofwel onvoldoende zijn om de leerling te kunnen blijven meenemen binnen het gemeenschappelijk curriculum in een school voor gewoon onderwijs. Dit type vervangt geleidelijk aan de vroegere types 1, voor kinderen met een licht verstandelijke beperking en type 8, voor kinderen met ernstige leerstoornissen (overgangsmaatregel voorzien in het decreet van 21 maart 2014 betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften waarbij leerlingen die vóór het schooljaar 2015-2016 al naar het buitengewoon onderwijs gingen, hun 'oude' inschrijvingsverslag behouden tot ze het onderwijsniveau waarin ze zijn ingeschreven, beëindigd hebben of tot het moment waarop het type wijzigt).
- type 2: kinderen met een verstandelijke beperking
- type 3: kinderen met een emotionele of gedragsstoornis en die geen verstandelijke beperking hebben
- type 4: kinderen met een motorische beperking
- type 5: kinderen die opgenomen zijn in een universitair ziekenhuis, een residentiele setting of verblijven in een preventorium
- type 6: kinderen met een visuele beperking

- type 7: kinderen met een auditieve beperking of een spraak- of taalstoornis.
- type 9: kinderen met een autismespectrumstoornis en die geen verstandelijke beperking hebben

Een school voor buitengewoon basisonderwijs kan één of meer types organiseren. Type basisaanbod wordt niet ingericht in het buitengewoon kleuteronderwijs.

Wanneer een leerling ingeschreven wordt in het type basisaanbod, moet die inschrijving op het einde van het tweede schooljaar geëvalueerd worden door de klassenraad en het CLB. Het CLB informeert de ouders en de leerling dan op een actieve wijze over de mogelijkheid om weer in het gewoon onderwijs in te stromen of de inschrijving in het buitengewoon onderwijs te verlengen.

Een leerling met specifieke onderwijsbehoeften heeft het recht om in te schrijven in een gewone school. De leerling kan er:

- het gemeenschappelijk curriculum volgen als hij voldoet aan de toelatingsvoorwaarden voor het gewoon onderwijs. Indien er ondersteuning nodig is kan het CLB voor een leerling een **gemotiveerd verslag** opmaken. Dit gemotiveerd verslag bevestigt dat de school met de leerling binnen het gemeenschappelijk curriculum kan blijven werken maar dat redelijke aanpassingen nodig zijn. De school voor gewoon onderwijs kan voor de leerling ondersteuning bekomen vanuit een school voor buitengewoon onderwijs (nieuw ondersteuningsmodel vanaf schooljaar 2017-2018)
- een individueel aangepast curriculum volgen als hij een **verslag** voor toegang tot het buitengewoon onderwijs heeft. De school voor gewoon onderwijs kan voor deze leerlingen ook ondersteuning bekomen in het kader van het nieuwe ondersteuningsmodel.

Vanaf het schooljaar 2017-2018 ging een nieuw **ondersteuningsmodel voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften** van start in scholen van het gewoon basis- en secundair onderwijs en in centra voor deeltijds beroepssecundair onderwijs. Het ondersteuningsmodel vervangt de vroegere begeleiding in het kader van het geïntegreerd onderwijs (GON), het project inclusief onderwijs voor leerlingen met een matige of ernstige verstandelijke beperking (ION) en de waarborgregeling¹. Ondersteuning kan meer flexibel worden ingezet, ook in de loop van een schooljaar. Om aanspraak te maken op ondersteuning vanuit het ondersteuningsmodel is een gemotiveerd verslag of een verslag vereist dat opgemaakt wordt door het CLB. Een leerling die het gemeenschappelijk curriculum kan volgen, mits ondersteuning, ontvangt een gemotiveerd verslag; een leerling die een IAC volgt, ontvangt een verslag.

De organisatie van de ondersteuning verloopt volgens twee sporen:

1° de ondersteuning van scholen voor gewoon onderwijs met leerlingen met een (inschrijvings)verslag of gemotiveerd verslag voor type 2 (verstandelijke beperking), type 4 (motorische beperking), type 6 (visuele beperking) of type 7 (auditieve beperking of spraak- of taalontwikkelingsstoornis²)

Gewone scholen kiezen, in samenspraak met ouders en CLB, aan welke school/scholen voor buitengewoon onderwijs ze ondersteuning vragen.

2° de ondersteuning van scholen voor gewoon onderwijs met leerlingen met een (inschrijvings)verslag of gemotiveerd verslag voor type basisaanbod (type 1 en 8, uitdovend), type 3 (emotionele of gedragsstoornis) en type 9 (ASS)

Voor de ondersteuning van deze leerlingen worden ondersteuningsnetwerken gevormd. Scholen voor gewoon onderwijs vormen ondersteuningsnetwerken met scholen voor buitengewoon onderwijs die expertise hebben voor de genoemde types.

Het **buitengewoon lager onderwijs** duurt zeven jaar. De normale overgang naar het secundair onderwijs is in het buitengewoon lager onderwijs dus voorzien op 13 jaar, maar een kind kan maximaal negen jaar in het buiten-gewoon lager onderwijs doorbrengen. Kinderen die 15 jaar worden vóór 1 januari van het lopende schooljaar kunnen geen lager onderwijs meer volgen.

1.1.2 Inhoud

Het kleuteronderwijs wordt in Vlaanderen door bijna alle kinderen gevolgd. Het laatste jaar van het kleuteronderwijs behoort vanaf het schooljaar 2020-2021 tot het leerplichtonderwijs.

In het kleuteronderwijs werkt men aan de veelzijdige vorming van de kinderen en stimuleert men hun ontwikkeling zowel op cognitief als motorisch en affectief vlak.

Het aanbod in een school voor gewoon kleuteronderwijs omvat ten minste en waar mogelijk in samenhang, de volgende leergebieden:

- lichamelijke opvoeding
- * mens en maatschappij
- muzische vorming
- Nederlands
- wetenschappen en techniek
- wiskundige initiatie

Voor elk leergebied zijn er sinds 1 september 1998 ontwikkelingsdoelen voor het gewoon kleuteronderwijs van kracht. De ontwikkelingsdoelen beschrijven wat kleuters in de school leren.

¹ Dit is een regeling voorzien in het decreet van 21 maart 2014 betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften waarbij lestijden/lesuren en uren die vrijkomen door daling van het leerlingenaantal in het buitengewoon onderwijs ingezet worden voor ondersteuning in scholen voor gewoon onderwijs met leerlingen met een gemotiveerd verslag of verslag.

² Leerlingen met een spraak- of taalontwikkelingsstoornis werden in de schooljaren 2017-2018 en 2018-2019 ondersteund vanuit de ondersteuningsnetwerken. Sinds het schooljaar 2019-2020 worden ze ondersteund vanuit type 7.

Het **gewoon lager onderwijs** bouwt verder op het aanbod van het kleuteronderwijs en werkt rond dezelfde leergebieden, opnieuw in samenhang waar mogelijk. 'Wiskundige initiatie' is er wel vervangen door 'wiskunde' en vanaf het vijfde leerjaar is ook 'Frans' als tweede taal verplicht. In het gewoon lager onderwijs is er aandacht voor leergebiedoverschrijdende thema's zoals 'leren leren', 'sociale vaardigheden' en 'ICT'. Sinds 1 september 1998 zijn de eindtermen voor het gewoon lager onderwijs van kracht. Dat zijn minimumdoelen die de overheid noodzakelijk en bereikbaar acht voor de kinderen van de lagere school.

Voor het **buitengewoon basisonderwijs** gelden ontwikkelingsdoelen. Momenteel zijn er reeds ontwikkelingsdoelen uitgewerkt voor type basisaanbod, (type 1 en type 8 in afbouw), 2 en 7.

Aan het einde van het basisonderwijs krijgen de leerlingen die in voldoende mate de leerplandoelen in functie van het bereiken van de eindtermen behaald hebben, een getuigschrift basisonderwijs. Ook in het buitengewoon basisonderwijs kunnen kinderen in bepaalde gevallen een getuigschrift behalen dat dezelfde waarde heeft als dat van het gewoon basisonderwijs. Er dient dan een procedure van gelijkwaardigheid doorlopen te worden bij de onderwijsinspectie.

1.2 Het secundair onderwijs

De meeste jongeren starten het secundair onderwijs op 12 jaar (maar vroeger of later instappen is ook mogelijk). Voor het voltijds gewoon secundair onderwijs is de maximumleeftijd 25 jaar (er zijn wel uitzonderingen voorzien voor een aantal leerjaren en studierichtingen).

Het voltijds secundair onderwijs is sinds 1989 volgens de eenheidsstructuur georganiseerd. De eenheidsstructuur omvat graden, onderwijsvormen, studiegebieden en studierichtingen. De eerste en tweede graad omvat 2 leerjaren, de derde graad kan 3 leerjaren omvatten. Leerlingen maken pas in de tweede graad een studiekeuze zodat ze eerst met zoveel mogelijk vakken kennismaken.

Vanaf 2019-2020 is een nieuwe moderniseringsoperatie voor het secundair onderwijs gestart. Die verloopt geleidelijk, leerjaar per leerjaar en is op 1 september 2019 van start gegaan. In het schooljaar 2021-2022 is het eerste leerjaar van de tweede graad aan bod gekomen. Binnen die modernisering blijven de gradenstructuur en de studieduur ongewijzigd, maar het opleidingsaanbod wordt (ook inhoudelijk) grondig geactualiseerd en, in de tweede en derde graad, ondergebracht in een matrix. Die matrix bestaat uit studiedomeinen, onderwijsvormen en finaliteiten en omvat, naast het voltijds gewoon secundair onderwijs, ook het buitengewoon secundair onderwijs.

Opleidingen van de tweede en derde graad met een beroepsgericht karakter kunnen sinds 1 september 2019 ook in een duale variant worden ingericht, d.w.z. door een schoolcomponent te combineren met een werkplekcomponent op een reële werkplek. Duaal leren bevat al heel wat moderniseringsaccenten en loopt zodoende voor op de geleidelijke modernisering van het globale secundair onderwijs. Het huidig stelsel leren en werken zal tegen schooljaar 2025-2026 worden omgezet naar het concept duaal leren.

De tweejarige eerste graad bestaat uit een A-stroom en een B-stroom met elk een aparte basisvorming (per leerjaar). Zowel in het eerste als in het tweede leerjaar van de eerste graad is er structureel ruimte om te differentiëren op maat van de leerling: extra ondersteuning of extra verdieping.

Vanaf de **tweede graad** onderscheiden we vier verschillende onderwijsvormen:

- Het **algemeen secundair onderwijs** (ASO) legt de nadruk op een ruime algemene vorming. Er wordt niet voorbereid op een specifiek beroep. Het ASO legt vooral een stevige basis voor het volgen van hoger onderwijs en de meesten kiezen er dan ook voor om verder te studeren na het ASO.
- In het **technisch secundair onderwijs** (TSO) gaat de aandacht vooral naar algemene en technisch-theoretische vakken. Na het TSO kan de jongere een beroep uitoefenen of overstappen naar het hoger onderwijs. Bij deze opleiding horen ook praktijklessen en stage.
- Het **kunstsecundair onderwijs** (KSO) koppelt een algemene, ruime vorming aan een actieve kunstbeoefening. Na het KSO kan de jongere een beroep uitoefenen of overstappen naar het hoger onderwijs.
- Het **beroepssecundair onderwijs** (BSO) is een praktijkgerichte onderwijsvorm waarin de jongere naast algemene vorming vooral een specifiek beroep aanleert. Ook hier maakt stage een belangrijk onderdeel uit van de opleiding. De leerling kiest binnen één van deze onderwijsvormen voor een bepaalde studierichting. Een aantal studierichtingen start pas in de derde graad.

In de tweede en de derde graad is er een gemeenschappelijk deel (basisvorming) per onderwijsvorm en een optioneel deel. In het optionele gedeelte wordt de basisvorming aangevuld met een brede waaier van studiemogelijkheden. In de derde graad kan de specifieke vorming nog verrijkt worden met het oog op de uiteindelijke beroepskeuze of de eventuele studieplannen in het hoger onderwijs. In de derde leerjaren van de derde graad algemeen, technisch en kunstsecundair onderwijs, wordt, in tegenstelling tot in het derde leerjaar van de derde graad beroepssecundair onderwijs, geen basisvorming opgelegd, vermits de leerling hier in principe al houder is van het diploma secundair onderwijs.

Elke basisvorming bestaat uit een verplicht aantal algemene vakken waarbij elk vak een reeks door de overheid opgelegde minimumdoelen (de zogenaamde eindtermen) bundelt. Binnen de modernisering blijven de principes van basisvorming en minimumdoelen overeind, maar bepaalt het schoolbestuur echter zelf met welke vakken deze basisvorming wordt ingevuld.

Een leerling behaalt het **diploma secundair onderwijs** na het met vrucht beëindigen van zes jaar ASO, TSO of KSO of zeven jaar BSO. Met een diploma secundair onderwijs op zak heeft de jongere onbeperkte toegang tot het hoger onderwijs. De school, noch de onderwijsvorm of de studierichting spelen hier een rol. Uitzonderingen zijn de

studierichtingen arts en tandarts waarvoor de jongere een toelatingsexamen moet afleggen en het hoger kunstonderwijs waar hij/zij artistieke toelatingsproeven moet afleggen.

De opleidingen in het derde leerjaar van de derde graad TSO en KSO worden ondergebracht in het **secundair-na-secundair**, afgekort Se-n-Se. In deze arbeidsmarktgerichte opleidingen kunnen leerlingen zich specialiseren gedurende 1 tot 3 semesters. Momenteel hebben alle opleidingen een duur van 2 semesters. De Se-n-Se opleidingen worden georganiseerd door scholen secundair onderwijs. Wie een opleiding afwerkt, behaalt een certificaat.

Vanaf het schooljaar 2017-2018 ging een **ondersteuningsmodel voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften** van start in scholen van het gewoon basis- en secundair onderwijs en in centra voor deeltijds beroepssecundair onderwijs. Ook voor leerlingen binnen Se-n-Se opleidingen en leerlingen binnen HBO5 verpleegkunde kan na opmaak van een gemotiveerd verslag of verslag ondersteuning bekomen worden vanuit het ondersteuningsmodel. Het ondersteuningsmodel vervangt de vroegere begeleiding geïntegreerd onderwijs (GON) en inclusief onderwijs (ION). Ondersteuning kan meer flexibel worden ingezet, ook in de loop van een schooljaar. Om aanspraak te maken op ondersteuning vanuit het ondersteuningsmodel is een gemotiveerd verslag of een verslag vereist dat opgemaakt wordt door het CLB. Een leerling die het gemeenschappelijk curriculum kan volgen, mits ondersteuning, ontvangt een gemotiveerd verslag, een leerling die een individueel aangepast curriculum volgt, ontvangt een verslag.

De organisatie van de ondersteuning verloopt volgens twee sporen.

1° de ondersteuning van scholen voor gewoon onderwijs met leerlingen met een (inschrijvings)verslag of gemotiveerd verslag voor type 2 (verstandelijke beperking), type 4 (motorische beperking), type 6 (visuele beperking) of type 7 (auditieve beperking of spraak- of taalontwikkelingsstoornis³)

Gewone scholen kiezen, in samenspraak met ouders en CLB, aan welke school/scholen voor buitengewoon onderwijs ze ondersteuning vragen. Bij deze keuze streven ze samen met de school/scholen voor buitengewoon onderwijs naar een efficiënte inzet van middelen en minder versnippering van ondersteuning door verschillende scholen voor buitengewoon onderwijs voor vergelijkbare ondersteuningsvragen. De verschillende scholen voor buitengewoon onderwijs van een bepaald type moeten net- en niveau-overschrijdend samenwerken om alle ondersteuningsvragen vanuit scholen voor gewoon onderwijs met betrekking tot de vermelde doelgroepen te beantwoorden.

2° de ondersteuning van scholen voor gewoon onderwijs met leerlingen met een (inschrijvings)verslag of gemotiveerd verslag voor type basisaanbod (type 1 en 8, uitdovend), type 3 (emotionele of gedragsstoornis) en type 9 (ASS)

Voor de ondersteuning van deze leerlingen zijn ondersteuningsnetwerken gevormd. Scholen voor gewoon onderwijs vormen ondersteuningsnetwerken met scholen voor buitengewoon onderwijs die deze types aanbieden. Scholen voor gewoon en buitengewoon onderwijs brengen op gelijkwaardige basis en in co-creatie de expertise samen om leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften en de leraren(teams) die met deze leerlingen werken, te ondersteunen.

Wanneer jongeren tijdelijk of permanent speciale hulp en aangepast onderwijs nodig hebben, kunnen ze – mits het Centrum voor Leerlingenbegeleiding een verslag aflevert – terecht in het buitengewoon onderwijs. Een leerling met een verslag kan samen met zijn ouders ook beslissen om les te volgen in het gewoon secundair onderwijs. Hij volgt dan een **individueel aangepast curriculum (IAC)** dat is afgestemd op zijn behoeften. Wanneer de leerling een IAC volgt heeft hij/zij recht op extra ondersteuning vanuit het buitengewoon onderwijs vanuit het ondersteuningsmodel. Een leerling die een IAC volgt kan niet dezelfde studiebekrachtiging krijgen als andere leerlingen in het gewoon secundair onderwijs, maar enkel een attest van verworven bekwaamheden. Uitzonderlijk kan de klassenraad aan deze leerling de gewone studiebekrachtiging uitreiken. Hiervoor dient de school een aanvraag in bij de onderwijsinspectie die nagaat of de doelen van de IAC overeenkomen met de doelen van het gemeenschappelijk curriculum.

Het **buitengewoon onderwijs** voorziet een pedagogisch en didactisch aanbod op maat van de leerling.

Een leerling kan vanaf 13 jaar (of soms eerder) naar het buitengewoon secundair onderwijs. De maximumleeftijd is 21 jaar (maar de klassenraad kan een verlenging toestaan in sommige situaties). In het buitengewoon secundair onderwijs (BuSO) gebruikt men een andere systematiek dan de leerjaren die gebruikt worden in het gewoon secundair onderwijs. Een leerling gaat pas over naar een volgende 'leerfase' als hij daar klaar voor is. De acht onderwijstypes van het buitengewoon basisonderwijs (zie 1.1.1) gelden ook voor het buitengewoon secundair onderwijs.

In het buitengewoon secundair onderwijs worden vier opleidingsvormen georganiseerd volgens het type en volgens de mogelijkheden van de leerling:

- **Opleidingsvorm 1** is gericht op maatschappelijk functioneren en participeren in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is en in voorkomend geval op arbeidsdeelname in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is.
- **Opleidingsvorm 2** is gericht op maatschappelijk functioneren en participeren in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is en op tewerkstelling in een werkomgeving waar in ondersteuning voorzien is.
- **Opleidingsvorm 3** is gericht op maatschappelijk functioneren en participeren en op tewerkstelling in het gewone arbeidsmilieu.
- **Opleidingsvorm 4** is gericht op maatschappelijk functioneren en participeren, al dan niet in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is, en op het aanvatten, binnen de context van het gemeenschappelijk curriculum, van vervolgonderwijs of op tewerkstelling in het gewone arbeidsmilieu, al dan niet met ondersteuning.

Binnen iedere opleidingsvorm is de organisatie en het aanbod aangepast aan de specifieke onderwijs- en opvoedingsbehoeften van elke leerling afzonderlijk.

³ Leerlingen met een spraak- of taalontwikkelingsstoornis werden in de schooljaren 2017-2018 en 2018-2019 ondersteund vanuit de ondersteuningsnetwerken. Sinds het schooljaar 2019-2020 worden ze ondersteund vanuit type 7.

Vanaf 15 of 16 jaar kan een leerling overstappen naar het **stelsel van leren en werken**. Alle jongeren in het deeltijds onderwijs moeten minimum 28 uren per week leren en werken. Leren en werken wordt op twee manieren ingericht:

- in een centrum voor deeltijds onderwijs (CDO)
- in een Syntra (de leertijd)

In een **CDO** volgen de leerlingen 15 uren les per week. Ze vullen dit aan met een werkervaring die aansluit bij de opleiding. Leerlingen die niet klaar zijn om te werken in het reguliere economische circuit, kunnen de overige 13 uur invullen met een aanloopcomponent, al dan niet met ondersteuning door een erkende promotor. In de **leertijd** kunnen leerlingen een overeenkomst afsluiten die voorziet in vier dagen praktijkopleiding bij een kleine of middelgrote onderneming (KMO) of zelfstandige en in één dag theoretische vorming per week in een Syntra vormingscentrum. Via deze onderwijsvormen kunnen jongeren een getuigschrift van de tweede graad, de derde graad of een diploma van het secundair onderwijs behalen. Deze getuigschriften zijn gelijkwaardig met de studiebekrachtiging die wordt uitgereikt aan het einde van het voltijds beroepssecundair onderwijs.

Leerlingen met persoonlijke, motivationele, emotionele of psychische problemen kunnen, ongeacht de onderwijsvorm waarin ze zijn ingeschreven binnen het secundair onderwijs, beroep doen op een **Naadloos Flexibel Traject**.

1.3 Hoger onderwijs

Het hoger onderwijs omvat opleidingen die leiden tot de graad van gegradueerde, de graad van bachelor en de graad van master. Daarnaast zijn er ook opleidingen die kunnen afgesloten worden met een postgraduaatgetuigschrift. De universiteiten en hogescholen organiseren in het kader van permanente vorming opleidingstrajecten met het oog op de bij- en nascholing. Bovendien wordt in het hoger onderwijs ook de graad van doctor verleend.

Vanaf het academiejaar 2019-2020 zijn de HBO5 opleidingen die werden ingericht door de centra voor volwassenenonderwijs ingebed in de hogescholen en worden ze aangeboden als graduaatsopleidingen.

Daarnaast werden de lerarenopleidingen hervormd en ingepast in de Vlaamse kwalificatiestructuur. De overdracht van de specifieke lerarenopleiding van de centra voor volwassenenonderwijs naar de hogescholen en universiteiten vormde een belangrijk deel van de hervorming van de lerarenopleiding.

Graduaatsopleidingen

Vanaf het academiejaar 2019-2020 worden de graduaatsopleidingen van het hoger beroepsonderwijs aangeboden aan de hogescholen. Ze vormen zo, naast de professionele en academische bacheloropleidingen, de derde toegangspoort tot het hoger onderwijs. Voordien konden deze opleidingen aan de centra voor volwassenenonderwijs gevolgd worden. Een uitzondering hierop is de hbo5-opleiding verpleegkunde (hbo5) die nog steeds georganiseerd zal worden door secundaire scholen.

Doordat de graduaatsopleidingen nu georganiseerd worden door de hogescholen, kunnen de studenten in deze opleidingen in aanmerking komen voor een studietoelage en toegang krijgen tot de studentenvoorzieningen van de hogescholen.

Hervorming lerarenopleiding

Vanaf het academiejaar 2019-2020 zijn de lerarenopleidingen in Vlaanderen hervormd. Deze hervorming versterkt enerzijds de bestaande lerarenopleidingen op het vlak van vakinhoud, vakdidactiek, klasmanagement en omgaan met diversiteit en de grootstedelijke context en creëert anderzijds ook nieuwe lerarenopleidingen.

Vanaf september 2019 zijn er 6 lerarenopleidingen:

- Een educatieve graduaatsopleiding in het secundair onderwijs, specifiek voor leraren voor technische en praktische vakken;
- Een educatieve bacheloropleiding in het kleuteronderwijs;
- Een educatieve bacheloropleiding in het lager onderwijs;
- Een educatieve bacheloropleiding in het secundair onderwijs, met keuze van 2 onderwijsvakken;
- Een educatieve masteropleiding in het secundair onderwijs, met keuze van 1 of meerdere vakdidactieken;
- Een educatieve masteropleiding in de kunsten, met keuze van 1 of meerdere vakdidactieken.

Vanaf 2019 zal in elke lerarenopleiding minstens een traject voor generatiestudenten en een traject voor zij-instromers worden aangeboden. Het traject voor zij-instromers moet maximaal aangepast worden aan de wensen van deze doelgroep. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan lessen die 's avonds of in het weekend worden georganiseerd, meer mogelijkheden voor afstandsonderwijs, verschillende locaties waar de opleiding aangeboden kan worden, enz. Met deze maatregelen krijgen meer mensen de kans om een lerarenopleiding te volgen.

Iedereen zal vroeger kunnen kiezen om leraar te worden. 18-jarigen die een universitaire opleiding willen volgen zullen, door de komst van de educatieve masteropleidingen, al vanaf de start van hun opleiding de keuze kunnen maken voor het leraarschap. Er worden ook meer mogelijkheden gecreëerd om een studietoelage te ontvangen en omdat de opleidingen georganiseerd worden door de hogescholen en de universiteiten, zullen er ook meer mogelijkheden zijn op het vlak van sociale voorzieningen.

1.3.1 HBO5 verpleegkunde

De HBO5-opleiding verpleegkunde wordt nog steeds aangeboden door de scholen van het secundair onderwijs.

In deze opleiding gelden als toelatingsvoorwaarden voor cursisten het voldaan hebben aan de leerplicht en het bezit van één van de vereiste studiebewijzen: In het schoolreglement van de betrokken school kunnen afwijkende

toelatingsvoorwaarden tot de HBO5-opleiding verpleegkunde worden opgenomen. De afwijkende toelatingsvoorwaarden kunnen enkel rekening houden met humanitaire redenen, medische, psychische of sociale redenen of het algemene niveau van de cursist, getoetst met een toelatingsproef.

De driejarige opleiding HBO5 verpleegkunde (= 6 semesters) wordt modulair ingericht en leidt tot het diploma van gegradueerde in de verpleegkunde. De gegevens van HBO5 verpleegkunde vindt u in Deel I, Hoofdstuk 4 van dit jaarboek.

1.3.2 Hogescholen / Universiteiten

De hogescholen en universiteiten organiseren verschillende type opleidingen, met elk een andere finaliteit.

Graduaatsopleidingen bereiden voor op het uitoefenen van een beroep, maar je kan er ook mee doorstromen naar een bacheloropleiding. Qua niveau situeren deze opleidingen zich tussen dat van het secundair onderwijs en de bacheloropleidingen. Het niveau is minder theoretisch dan een bacheloropleiding. Werkplekleren vormt een belangrijk onderdeel van de opleiding. Graduaatsopleidingen hebben een studieomvang van 90 of 120 studiepunten. Vanaf 2019-2020 kan je deze opleidingen volgen aan de Vlaamse hogescholen. Er is hierop één uitzondering: de HBO5-opleiding verpleegkunde volg je in een school voor secundair onderwijs.

Bacheloropleidingen sluiten aan bij het secundair onderwijs of volgen op een andere bacheloropleiding (bachelor-na-bachelor). De initiële bacheloropleidingen bedragen ten minste 180 studiepunten en zijn in Vlaanderen ofwel professioneel gericht ofwel academisch gericht.

Professioneel gerichte bacheloropleidingen oftewel kortweg professionele bachelors zijn in de eerste plaats gericht op de beroepspraktijk. Je leert er de algemene en specifieke kennis en competenties die je nodig hebt om een beroep uit te oefenen. Na deze opleiding kan je direct aan de slag op de arbeidsmarkt. De studieomvang bedraagt ten minste 180 studiepunten.

Academisch gerichte bacheloropleidingen oftewel kortweg academische bachelors leggen de nadruk op een brede, academische vorming of een vorming in de kunsten. Het zijn theoretische opleidingen, gericht op wetenschappelijk onderzoek. Je kan doorstromen naar een masteropleiding of naar de arbeidsmarkt.

Na een bacheloropleiding kan je een **bachelor-na-bacheloropleiding** volgen. Die opleidingen zorgen voor een verbreding of specialisatie van je bacheloropleiding en hebben een omvang van minstens 60 studiepunten.

Zowel de professionele bachelors als de bachelor-na-bacheloropleidingen worden enkel binnen de hogescholen ingericht. De academische bachelors worden aangeboden door de universiteiten, maar ook door de hogescholen in het geval van de Nautische wetenschappen (Hogere Zeevaartschool) en de academische kunstopleidingen (in de studiegebieden Audiovisuele en beeldende kunst, en Muziek en podiumkunsten) en dit binnen het kader van "School of Arts". Een School of Arts is een afzonderlijke structuur binnen een hogeschool of over verschillende hogescholen heen met een grote mate van autonomie.

Als je een diploma secundair onderwijs hebt, kan je je inschrijven voor een bacheloropleiding. Een getuigschrift bso is niet voldoende. Ook als je ooit al een diploma hoger onderwijs (van een hogeschool of een centrum voor volwassenenonderwijs) hebt behaald, word je rechtstreeks toegelaten tot een bacheloropleiding. Als je niet voldoet aan de algemene toelatingsvoorwaarden, beslist de hogeschool of universiteit of je kan starten in het hoger onderwijs.

Voor een aantal opleidingen zijn er bijkomende toelatingsvoorwaarden:

- De opleidingen audiovisuele kunst en beeldende kunst, en muziek en podiumkunst organiseren een artistieke toelatingsproef. Elke hogeschool met opleidingen audiovisuele kunst en beeldende kunst, en muziek en podiumkunst organiseert zijn eigen artistieke toelatingsproeven.
- Voor de universitaire opleidingen geneeskunde en tandarts moet je slagen én gunstig gerangschikt zijn om te mogen starten aan een opleiding geneeskunde of tandheelkunde. Er is jaarlijks één toelatingsexamen arts en één toelatingsexamen tandarts voor alle opleidingen geneeskunde en tandheelkunde in Vlaanderen of de Nederlandstalige opleidingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- Voor bepaalde bacheloropleidingen is deelname aan een niet-bindende toelatingsproef een voorwaarde voor inschrijving. Je hoeft niet te slagen voor deze toelatingsproef, maar deelname is wel verplicht. Indien je niet slaagt voor de toelatingsproef, kan een instelling beslissen om je een remediëring op te leggen. Deze niet-bindende toelatingsproeven zijn instellingsneutraal, en worden centraal georganiseerd voor de opleidingen in Vlaanderen en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Voor academiejaar 2021-2022 waren er niet-bindende toelatingsproeven voor de educatieve bacheloropleidingen (Instaptoets Lerarenopleiding), en de STEM-opleidingen (Ijkingstoets STEM).

De **masteropleidingen** leggen de nadruk op gevorderde wetenschappelijke of artistieke kennis en competenties die je nodig hebt voor de zelfstandige beoefening van wetenschap of kunst, of voor de uitoefening van een beroep. Een masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef. Een masteropleiding bedraagt ten minste 60 studiepunten. Dit noemen we ook de domeinmasters.

Sinds 2019-2020 zijn er ook nieuwe educatieve masteropleidingen die een opleiding tot leraar combineren met een inhoudelijke masteropleiding in een domein. Het zijn masteropleidingen van 90 of 120 studiepunten, waarvan 60 studiepunten aan leraarschap besteed worden.

Masteropleidingen sluiten aan bij een (academische) bacheloropleiding of volgen op een andere masteropleiding (master-na-master). Masteropleidingen kunnen ook toegankelijk zijn voor professioneel gerichte bachelors na het succesvol afronden van een schakelprogramma.

Decretaal is vastgelegd dat de hogescholen en de universiteiten **associaties** vormen. Een associatie is een vzw waaraan hogescholen en universiteiten, sinds de herstructurering van het hoger onderwijs, bepaalde beslissingsbevoegdheden kunnen overdragen. Een associatie bestaat uit enerzijds één universiteit, die de bevoegdheid heeft tot het autonoom aanbieden van zowel bachelor- als masteropleidingen, en anderzijds ten minste één hogeschool. Geen enkele universiteit of hogeschool kan deel uitmaken van meer dan één associatie.

De studieprogramma's en de curricula in het hoger onderwijs zijn flexibel. Naast voltijds studeren, kunnen studenten ook kiezen voor deeltijdse studietrajecten. Studenten kunnen kiezen voor modeltrajecten en meer geïndividualiseerde trajecten. Geïndividualiseerde trajecten zijn op maat van de individuele student. Voor studenten wordt het op die manier mogelijk een deel van de studies op eigen tempo te doorlopen. De studieprogramma's worden niet in studiejaar georganiseerd maar in opleidingsonderdelen van ten minste 3 studiepunten. Een studiepunt komt overeen met ten minste 25 en ten hoogste 30 uren voorgeschreven onderwijs-, leer- en evaluatieactiviteiten, waarmee de studieomvang van elke opleiding of elk opleidingsonderdeel wordt uitgedrukt.

1.4 Levenslang leren

1.4.1 Deeltijds kunstonderwijs (DKO)

Het deeltijds kunstonderwijs is aanvullend onderwijs en richt zich zowel tot kinderen, jongeren als volwassenen. Deelnemers schrijven zich op vrijwillige basis in en betalen hiervoor inschrijvingsgeld. Het DKO beoogt de kunstzinnige vorming van kinderen en volwassenen. Het draagt op die manier bij tot hun persoonlijkheidsvorming. Leerlingen maken kennis met kunst in al zijn uitingsvormen. Ze leren om deze kritisch te benaderen en te beleven en ze kunnen deze kunstvormen ook zélf beoefenen. Dit gebeurt individueel of in groep (bv. in een orkest, een dansgroep of een toneelgezelschap). Het deeltijds kunstonderwijs bereidt sommige jongeren grondig voor op een professionele artistieke loopbaan of een vervolgopleiding in het hoger kunstonderwijs en de overgrote meerderheid op kunstbeoefening in de vrije tijd. Bovendien bevordert het de kwaliteit van het sociaal-cultureel leven in Vlaanderen.

In het deeltijds kunstonderwijs zijn er vier verschillende domeinen:

- beeldende en audiovisuele kunsten
- muziek
- woordkunst-drama
- dans

Elk domein heeft een eigen structuur met graden en opties die wettelijk vastgelegd zijn.

Kinderen kunnen vanaf 6 jaar starten in alle domeinen. Er is ook een domeinoverschrijdende initiatie.

Elk domein bestaat uit 4 graden. De leerlingen kunnen binnen de domeinen in deze gradenstructuur verschillende studierichtingen volgen. Daarnaast bestaan er ook kortlopende studierichtingen die buiten deze gradenstructuur vallen. Deze kunnen gericht zijn op specialisatie of op andere noden. Bij het succesvol beëindigen van elke graad ontvangt de leerling een leerbewijs basiscompetenties. Aan het einde van de vierde graad kan de leerling een bewijs van beroepskwalificatie ontvangen. In andere gevallen kan de academie een leerbewijs uitreiken.

1.4.2 Volwassenenonderwijs

1.4.2.1 Structuur en organisatie

Het volwassenenonderwijs staat los van de initiële onderwijsloopbaan. Cursisten kunnen er een erkend diploma, getuigschrift of certificaat behalen. Volwassenen van minimum 18 jaar, en jongeren die aan de voltijdse leerplicht voldaan hebben, mogen zich inschrijven. Naargelang de gekozen opleiding kunnen er ook specifieke toelatingsvoorwaarden zijn.

Het volwassenenonderwijs is ingedeeld in:

- de basiseducatie;
- het secundair volwassenenonderwijs;

De basiseducatie situeert zich op het niveau van het lager onderwijs en de eerste graad van het voltijds secundair onderwijs, met uitzondering van de leergebieden alfabetisering Nederlands tweede taal, Nederlands tweede taal en talen die gerangschikt worden volgens het Europees referentiekader voor moderne vreemde talen.

Het secundair volwassenenonderwijs situeert zich op het niveau van de tweede en de derde graad van het voltijds secundair onderwijs, met uitzondering van de studiegebieden Nederlands tweede taal richtgraad 1 en 2, Nederlands tweede taal richtgraad 3 en 4, Europese hoofdtaalen richtgraad 1 en 2, Europese neventalen richtgraad 1 en 2, Europese talen richtgraad 3 en 4, Hebreeuws, Oosterse talen, Scandinavische talen en Slavische talen die gerangschikt worden volgens het Europees referentiekader voor moderne vreemde talen.

De **centra voor basiseducatie** zijn pluralistische centra, opgericht onder de vorm van een vzw. De algemene vergadering bestaat voor minstens een kwart uit vertegenwoordigers van gemeenten, provincies, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, OCMW's of districten. Elk centrum voor basiseducatie fungeert in een decretaal omschreven werkingsgebied. Dit geeft een totaal van 13 centra.

De **centra voor volwassenenonderwijs** zijn opgericht als vrij centrum of als officieel centrum. In het schooljaar 2020-2021 zijn er 34 centra voor volwassenenonderwijs. Ze bieden secundair volwassenenonderwijs aan.

Het Agentschap Integratie en Inburgering, de stedelijke agentschappen Integratie en Inburgering Antwerpen en Gent en het huis van het Nederlands Brussel bieden zelf geen volwassenenonderwijs aan maar werken nauw samen met actoren uit het volwassenenonderwijs.

Deze instanties die anderstalige volwassenen als doelgroep hebben, staan in voor de organisatie en coördinatie van de intake, testing en doorverwijzing van kandidaat-cursisten en cursisten NT2. Hiervoor brengen zij het aanbod NT2 in hun werkingsgebied in kaart en onderzoeken ze de noden van anderstaligen op zoek naar een opleiding NT2.

1.4.2.2 Aanbod

Het volwassenenonderwijs wordt **modulair** georganiseerd. De leerstof wordt onderverdeeld in een aantal modules. Het centrum is vrij om een module over een gedeelte van het jaar, over een heel jaar of over meerdere schooljaren te spreiden. De modules kunnen dus op verschillende ogenblikken van het jaar starten en de cursist kan zelf het studiepakket samenstellen en de duur van de studie bepalen.

De modules kunnen georganiseerd worden in **contactonderwijs** of in **gecombineerd onderwijs**. Bij contact-onderwijs worden alle lessen in het centrum gegeven. Bij gecombineerd onderwijs wordt een deel van de module in de klas gegeven en een deel van de module kan zelfstandig verwerkt worden, thuis of in een open leercentrum. Tijdens de coronapandemie was ook 100% afstandsonderwijs mogelijk.

De opleidingen van de **basiseducatie** worden ingedeeld in volgende **leergebieden**:

- alfabetisering Nederlands tweede taal
- Nederlands tweede taal (NT2)
- Nederlands
- wiskunde
- maatschappijoriëntatie
- informatie- en communicatietechnologie (ICT)
- talen
- gemengde maatwerken

De opleidingen van het **secundair volwassenenonderwijs** worden georganiseerd op het niveau van het voltijds secundair onderwijs, uitgezonderd de eerste graad, en zijn ingedeeld in volgende **studiegebieden**:

- Aanvullende algemene vorming
- Administratie
- Afwerking bouw
- Algemene personenzorg
- Algemene vorming
- Ambachtelijk erfgoed
- Ambachtelijke accessoires
- Assistentie vrije zorgberoepen
- Auto
- Bakkerij
- Bedrijfsbeheer
- Bibliotheek-, archief en documentatiekunde
- Bijzondere educatieve noden
- Chemie
- Drankenkennis
- Europese hoofdtalen richtgraad 1 en 2
- Europese neventalen richtgraad 1 en 2
- Europese talen richtgraad 3 en 4
- Fotografie
- Geletterdheidsmodules Nederlands En Leren Leren
- Grafische communicatie en media
- Groot transport
- Hebreeuws
- Horeca
- Huishoudelijk koken
- Huishoudelijke decoratie- en naaitechnieken
- Huishoudhulp
- ICT-technieken
- Informatie- en communicatietechnologie
- Koeling en warmte
- Land- en tuinbouw
- Lassen
- Lichaamsverzorging
- Logistiek en verkoop
- Maritieme diensten
- Mechanica-elektriciteit
- Meubelmakerij
- Mode: maatwerk
- Mode: realisaties

- Nederlands tweede taal richtgraad 1 en 2
- Nederlands tweede taal richtgraad 3 en 4
- Oosterse talen
- Printmedia
- Ruwbouw
- Scandinavische talen
- Schrijnwerkerij
- Slagerij
- Slavische talen
- Specifieke personenzorg
- Textiel
- Toerisme

Binnen de studiegebieden 'algemene vorming' en 'aanvullende algemene vorming' worden ook de opleidingen van het vroegere 'tweedekansonderwijs' aangeboden.

Er zijn 2 mogelijkheden om een diploma secundair onderwijs te behalen via het volwassenenonderwijs:

- U volgt een opleiding in het studiegebied Algemene Vorming op niveau van het ASO.
- U volgt een diplomagerichte opleiding, in combinatie met een opleiding Aanvullende algemene vorming (AAV).

De lijst met de opleidingen in het studiegebied Algemene Vorming of de lijst met diplomagerichte opleidingen kan u raadplegen op onze website: <https://www.vlaanderen.be/een-diploma-secundair-onderwijs-behalen-via-het-secundair-volwassenenonderwijs-vroeger-tweedekansonderwijs>

De centra voor volwassenenonderwijs richten zelf de examens in en reiken het diploma secundair onderwijs uit.

2. ORGANISATIE VAN HET ONDERWIJSSYSTEEM

2.1. Leerplicht

In de Belgische grondwet staat dat elk kind recht heeft op onderwijs. Om dit leerrecht te garanderen, is er **leerplicht**. Tot en met het schooljaar 2019-2020 begon de leerplicht op 1 september van het kalenderjaar waarin een kind zes jaar werd. Vanaf het schooljaar 2020-2021 begint de leerplicht een jaar vroeger, namelijk op 1 september van het kalenderjaar waarin het kind vijf jaar wordt.

Een leerling is voltijds leerplichtig tot vijftien of zestien jaar. Nadien geldt enkel nog de deeltijdse leerplicht. De meeste jongeren blijven echter voltijds secundair onderwijs volgen.

De leerplicht eindigt op de achttiende verjaardag of op 30 juni van het kalenderjaar waarin de jongere achttien wordt. Voor jongeren die vóór hun achttiende het diploma secundair onderwijs, het studiegetuigschrift van het tweede leerjaar van de derde graad BSO of het getuigschrift van opleidingsvorm 3 van het buitengewoon secundair onderwijs behalen, stopt de leerplicht op dat ogenblik.

De leerplicht geldt voor alle kinderen die in België verblijven. Ook kinderen met een vreemde nationaliteit zijn leerplichtig. Vanaf de zestigste dag na inschrijving in het vreemdelingenregister, het wachtregister of het bevolkingsregister van de gemeente moeten zij ingeschreven zijn in een school en regelmatig de lessen volgen. Scholen mogen leerlingen zonder verblijfsvergunning niet weigeren. Leerlingen die met succes een opleiding voltooien, krijgen een studiebewijs.

De leerplicht is in België niet gelijk aan schoolplicht. Kinderen moeten niet noodzakelijk naar school om te leren. Ouders kunnen kiezen voor **huisonderwijs** en moeten dit meedelen aan het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. De overheid controleert namelijk of alle leerplichtige leerlingen effectief leren. Als dit niet zo is, kan een rechtbank ouders hiervoor straffen. In de praktijk kiezen weinig ouders voor huisonderwijs.

Om een helder kader te schetsen en de kwaliteit van het huisonderwijs te waarborgen is de regelgeving aangepast op het vlak van terminologie, instapdatum, controle op het huisonderwijs en kwaliteitscontrole via de Vlaamse examencommissie.

De kwaliteit van het huisonderwijs wordt getoetst via een kwaliteitscontrole door de onderwijsinspectie. Sindsdien is er ook een verplichte deelname aan de examens van de Vlaamse examencommissie. Leerlingen die na de voorziene herkansingen niet slagen, moeten verplicht instappen in het regulier (schools) onderwijs.

Als specifieke maatregel voor zieke leerlingen kan tijdelijk of zelfs permanent onderwijs aan huis worden voorzien. Voor permanent onderwijs aan huis moet de Onderwijsinspectie toelating geven. De onderwijsinspectie kan ook beslissen tot vrijstelling van de leerplicht. Dit gebeurt enkel als het kind zo'n ernstige fysieke en/of psychische beperking heeft dat het onmogelijk onderwijs kan volgen.

2.2. Vrijheid van onderwijs

Vrijheid van onderwijs is een grondwettelijk recht in België. Elke natuurlijke persoon of rechtspersoon mag onderwijs organiseren en kan daarvoor scholen oprichten. De overheid mag niet preventief optreden tegen de oprichting van vrije scholen. Nog volgens de grondwet is de overheid verplicht neutraal onderwijs in te richten.

Het **schoolbestuur** is een sleutelbegrip voor de organisatie van het Vlaams onderwijs. Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor één of meerdere scholen en is vergelijkbaar met een raad van bestuur in een bedrijf. Het

schoolbestuur neemt de vorm aan van een overheid, een natuurlijke persoon of een rechtspersoon/rechtspersonen.

De schoolbesturen beschikken over een ruime autonomie. Ze kiezen vrij hun onderwijsmethoden en kunnen hun onderwijs op een bepaalde levensbeschouwing of pedagogische opvatting baseren. Ze mogen ook hun eigen leerplannen en lesroosters vastleggen en stellen zelf hun personeel aan. Maar voor erkenning en eventuele financiering door de overheid is die autonomie niet onbegrensd. Er bestaan namelijk een hele reeks erkennings- en financieringsvoorwaarden waaronder: het bereiken van de eindtermen, het moeten beschikken over genoeg didactisch materiaal en over bewoonbare gebouwen die moeten voldoen aan bepaalde veiligheidsvoorschriften en hygiëne-normen, ...

De grondwet waarborgt ook de keuzevrijheid van de ouders. Ouders en kinderen moeten over een school naar keuze kunnen beschikken op een redelijke afstand van de woonplaats.

Er zijn drie onderwijsnetten:

- Het **GO! onderwijs** van de Vlaamse Gemeenschap is het officieel onderwijs dat door de openbare instelling 'het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap' georganiseerd wordt in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap. Het GO! is door de grondwet verplicht tot neutraliteit. De religieuze, filosofische of ideologische overtuiging van de ouders en de leerlingen moet gerespecteerd worden.
- Het **officieel gesubsidieerd onderwijs** (OGO) omvat het gemeentelijk onderwijs (georganiseerd door de gemeentebesturen) en het provinciaal onderwijs (georganiseerd door de provinciebesturen). De schoolbesturen van dit onderwijs zijn verenigd in twee koepels: het Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap (OVSG) en het Provinciaal Onderwijs Vlaanderen (POV).
- Het **vrij gesubsidieerd onderwijs** (VGO) wordt door een privépersoon of privé-organisatie ingericht.

Het schoolbestuur is vaak een vereniging zonder winstoogmerk (vzw). Het vrij onderwijs bestaat hoofdzakelijk uit katholieke scholen. Zij zijn verenigd in de koepel Katholiek Onderwijs Vlaanderen. Er zijn ook protestantse, joodse, orthodoxe, islamitische, ... scholen. Naast de confessionele scholen bestaan er scholen die niet aan een godsdienst gebonden zijn. Voorbeelden zijn de methodescholen (op basis van de inzichten van Freinet, Montessori of Steiner) die specifieke pedagogische methodes toepassen.

Het onderwijs dat voor en door de overheid wordt georganiseerd (het GO! en het gemeentelijk en provinciaal onderwijs), wordt officieel onderwijs genoemd. Erkend onderwijs uit privé-initiatief heet vrij onderwijs. Alle scholen zijn in principe gemengd want een school mag geen leerlingen weigeren op basis van geslacht.

Binnen een onderwijsnet kunnen schoolbesturen aansluiten bij een representatieve vereniging van schoolbesturen, ook **koepel** genoemd. Een koepel vertegenwoordigt het schoolbestuur ten aanzien van de overheid, maar doet ook aan dienstverlening voor de scholen, door bijvoorbeeld leerplannen en lesroosters op te stellen.

Een klein aantal scholen in Vlaanderen is niet erkend door de overheid. Dit zijn de privéscholen. Zij ontvangen geen financiering van de overheid.

2.3 Centra voor leerlingenbegeleiding

Elke erkende school in Vlaanderen werkt samen met een **Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB)**. Het CLB is een dienst die door de overheid gefinancierd wordt indien het CLB behoort tot het GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. De overheid subsidieert de CLB's die behoren tot het gesubsidieerd vrij onderwijs en het gesubsidieerd officieel onderwijs. In Vlaanderen zijn er 58 centra, die elk tot één van de drie onderwijsnetten behoren. CLB's werken rond een aantal thema's netoverschrijdend samen en een CLB van een specifiek net kan ook scholen begeleiden die tot een ander onderwijsnet behoren.

Het CLB heeft de opdracht leerlingen te begeleiden in hun functioneren op school en in de maatschappij. Het centrum biedt hiervoor kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding aan. Kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding bevordert de totale ontwikkeling van alle leerlingen, verhoogt hun welbevinden, voorkomt vroegtijdig schoolverlaten en creëert meer gelijke onderwijskansen. Op die manier draagt het bij tot het functioneren van de leerling in de schoolse én maatschappelijke context.

Leerlingenbegeleiding situeert zich op 4 begeleidingsdomeinen:

- het leren en studeren: problemen met lezen, schrijven, rekenen, leren ...;
- de onderwijsloopbaan: vragen bij de studiekeuze, studierichtingen, attesten en diploma's ...;
- het psychisch en sociaal functioneren: depressieve gevoelens, stress, faalangst, pestproblemen, grensoverschrijdend gedrag, een moeilijke thuissituatie ...;
- de preventieve gezondheidszorg: gezondheidsproblemen, inentingen, groeistoornissen, druggebruik, overgewicht.

Leerlingen, ouders, leraren en schooldirecties kunnen terecht bij het CLB met allerlei vragen naar informatie, ondersteuning en hulp. Het CLB bekijkt samen met alle betrokken actoren wat er nodig is. Bij nood aan schoolexterne hulpverlening verwijst het CLB door naar de meest gepaste hulpverlening en blijft het CLB verder opvolgen in functie van de afstemming van de schoolexterne hulp met de leerlingenbegeleiding en de onderwijsloopbaan van de leerling.

Leerlingen, ouders en scholen zijn verplicht om mee te werken aan:

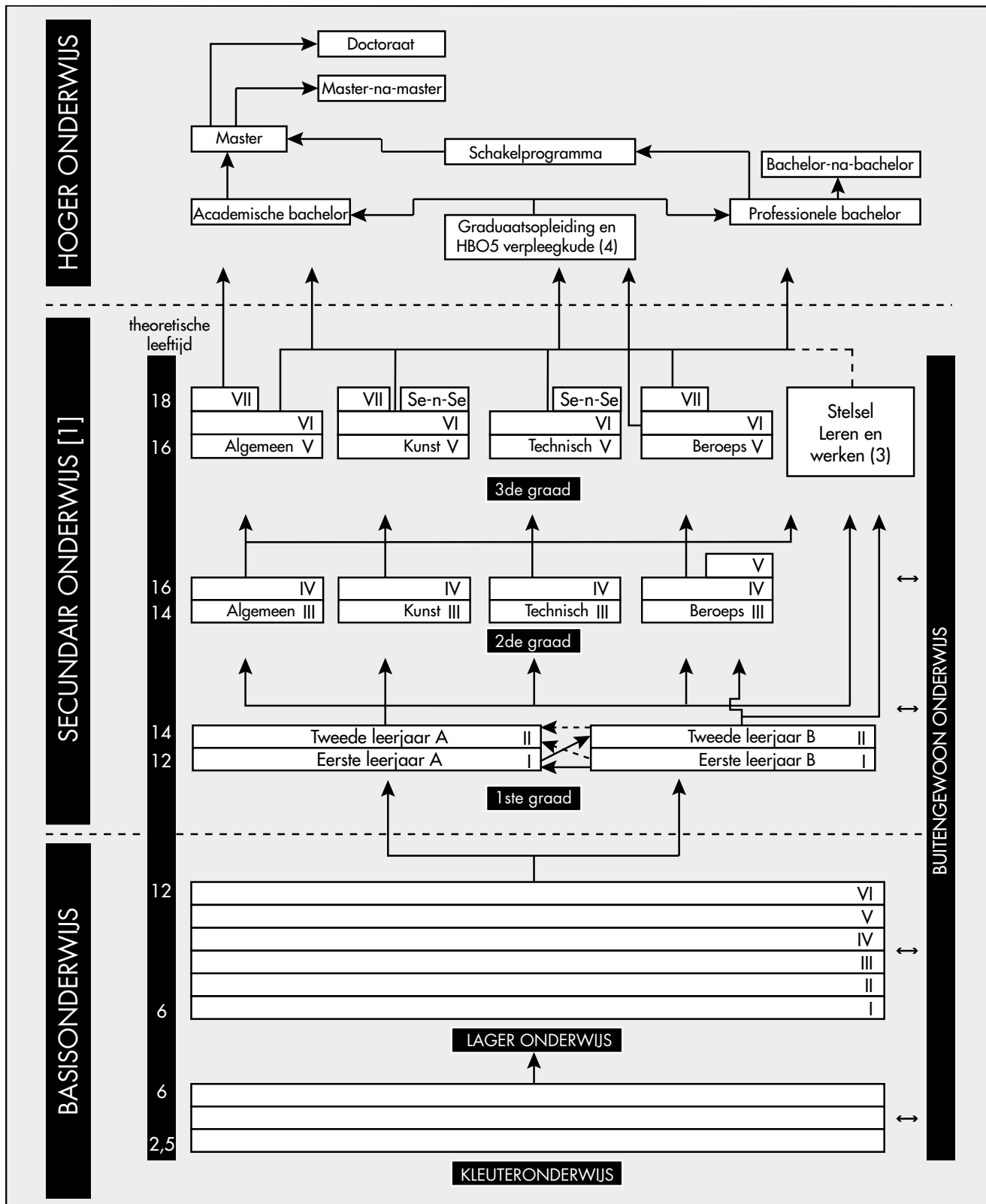
- de begeleidingsactiviteiten die het CLB onderneemt in functie van de opvolging van de leerplicht. De school is verplicht om leerlingen met 5 halve dagen problematische afwezigheid te melden aan het CLB. De school en het CLB starten samen een traject op.
- de systematische contactmomenten met o.a. een medisch onderzoek en een gesprek over de leefgewoonten van de leerling. Er mag ook gekozen worden voor een externe arts;
- de maatregelen die een CLB moet nemen indien er bij een leerling een besmettelijke ziekte wordt vastgesteld (veelal

via een melding van de behandelend arts van de leerling). Besmettelijke ziekten bij leraren worden opgevolgd door de arbeidsgeneesheer. De maatregelen die genomen worden hebben als doel te verdere verspreiding van besmettelijke ziekten te voorkomen.

Het CLB biedt ook vaccinaties aan conform het Vlaams vaccinatieschema om een aantal besmettelijke ziekten in Vlaanderen onder controle te houden of zelfs uit te roeien. Leerlingen en ouders zijn vrij om hier al dan niet op in te gaan.

Het CLB werkt onafhankelijk van de school en stelt het belang van de leerling steeds centraal. Algemeen dienen bekwame leerlingen (richtleeftijd vanaf 12 jaar) in te stemmen met de hulp die het CLB wil aanbieden, voor kinderen jonger dan 12 jaar geven de ouders een akkoord. CLB-medewerkers hebben beroepsgeheim. In een CLB werken verschillende disciplines samen zoals bv. artsen, maatschappelijk werkers, verpleegkundigen, psychologen...

STRUCTUUR VAN HET VLAAMS ONDERWIJS SCHOOL- EN ACADEMIEJAAR 2021-2022

- (1) In de 2de en 3de graad bso en de 3e graad tso van het secundair onderwijs kan een opleiding zowel worden aangeboden via duaal als niet-duaal leren. Daarnaast is duaal leren ook mogelijk in het buitengewoon secundair onderwijs opleidingsvorm 3 en 4, in het deeltijds beroepssecundair onderwijs en in de leertijd.
- (2) Het modulair onderwijs wordt niet in graden en leerjaren ingedeeld en is bijgevolg niet opgenomen in het schema.
- (3) Stelsel Leren en Werken:
Je kan starten in het stelsel van leren en werken vanaf 16 jaar. Of al vanaf 15 als je de eerste twee leerjaren van het voltijds secundair onderwijs volledig hebt doorlopen, geslaagd of niet. Je voldoet dan aan de deeltijdse leerplicht. Er zijn twee systemen:
  - Deeltijds beroepssecundair onderwijs (dbso)
  - Leertijd
 Je kan met het stelsel beroepsgerichte certificaten en studiebewijzen behalen, of je diploma secundair onderwijs. Er loopt een hervorming van het stelsel van leren en werken tot een systeem van duaal leren.
- (4) Vanaf 2019-2020 kan je graduaatsopleidingen volgen aan de Vlaamse hogescholen. Er is één uitzondering hierop: de HBO5-opleiding verpleegkunde (HBO5) volg je in een school voor secundair onderwijs.

